

Modul 5 – Metodika hodnocení účinnosti podpory informační gramotnosti

Modul 5 seznamuje se základními postupy a způsoby nově nastaveného sledování informační gramotnosti Českou školní inspekcí.

Seznamuje s možnostmi využití tohoto hodnocení školami v rámci jejich vlastního hodnocení a nastiňuje možnosti a formy podpory škol a školských zařízení v České republice.

Klíčová slova modulu

způsoby sledování – podpora škol

Postup pro sledování informační gramotnosti

Pro sledování informační gramotnosti (IG) ve školách bude využit následující **obecný postup**:

- **Mapování** aktuálního stavu a situace rozvoje IG (pozorování, sběr dat a informací), získávání podkladů
- **Ověřování** (pozorování, pohovor, rozbor doložených materiálů, dat a informací)
- **Posouzení** a stanovení aktuální fáze vývoje (zpětná vazba), doporučení a podpora pro další rozvoj

Pro tento postup budou využity vytvořené inspekční nástroje, dostupné dokumenty a materiály školy a další získaná data a informace. Vlastní postup lze rozdělit na 3 části.

1. Před inspekcí:

- ČŠI využije před inspekční činností na místě vlastní systém pro elektronický sběr dat InspIS (vstupní data, vytvořené elektronické inspekční nástroje). Získaná data poslouží ještě před vlastní návštěvou školy k základnímu mapování aktuálního stavu a situace (projdou následným ověřováním na místě).
- ČŠI si může vyžádat některé dokumenty školy a další elektronické materiály, jež škola pro tuto oblast poskytuje, případně zařadit dle potřeby i další vlastní nástroje pro ověřování.
- Pokud škola již využívá Profil Škola21 pro vlastní autoevaluaci, může ČŠI využít i tato data.
- Vytvoření návrhu vstupního hodnocení školy – pro školu obecně, učitele a žáky (stanovení aktuální odhadované fáze vývoje). Pokud bude probíhat již opakovaná inspekce, lze vycházet z předchozího posouzení. Je možné určit případné klíčové body pro následné ověřování ve škole.

2. V průběhu inspekce:

- Vlastní inspekční činnost ve škole s využitím inspekčních nástrojů sloužících
 - k ověření již získaných dat a informací,
 - ke sběru a ověřování dalších dat a informací.
- Při vlastní inspekční činnosti je již vhodné využívat metodická doporučení (rozhovory) a zaznamenávat si inspirativní podněty vycházející z dané školy a jejich zkušeností (po udělení souhlasu školou mohou posloužit jako následná inspirace jiným školám).
- Své vlastní individuální poznatky si inspektoři zaznamenávají v průběhu inspekční činnosti.
- Závěrečné individuální stanovení aktuální fáze a její zdůvodnění inspektorem pro podmínky, rozvoj a výsledky.
- Zpracování a hodnocení získaných dat a informací.
- Společné zhodnocení a stanovení aktuální fáze vývoje školy (zpětná vazba), doporučení a podpora pro další rozvoj (v čem může škola inspirovat druhé).

3. Po inspekci

- Zpracování a vyhodnocení získaných dat a informací.
- Zpracování závěrečné inspekční zprávy – sdělení aktuální fáze vývoje školy (zpětná vazba), doporučení a podpora pro další rozvoj (v čem může škola inspirovat druhé).
- Seznámení školy s výsledkem inspekčního šetření.
- Zpracování a sdílení inspirativních podnětů pro další inspektory a školy pro podporu rozvoje IG.

Ověřování budování informační gramotnosti bude využívat několik základních komponent:

- Posouzení dokumentů a výstupů školy
- Hodnocení existujících výukových výsledků dostupných online (např. portfolií žáků, učitelů)
- Rozhovory s vedením, učiteli, žáky
- Elektronický sběr dat (např. dotazníky)
- Pozorování výuky
- Rozbory úrovně řešení úkolů/úloh zadaných žákům

Obecné cíle:

- nastavení určitého zrcadla = zpětná vazba, kde jako škola jsme, kam je žádoucí postupovat nebo směřovat
- podpora
- posun
- inovace

Více viz příloha č. 5.

Sledování informační gramotnosti

Specifikem informační gramotnosti je to, že jde o gramotnost průřezovou (přesahuje do ostatních gramotností – čtenářské, jazykové, matematické, přírodovědné i sociální), která v sobě zahrnuje značnou část gramotnosti digitální (počítačové), ICT, síťové a částečně též inforatického myšlení.

IG je jednoznačně v nevýhodě oproti jiným gramotnostem, protože dosud u nás nebyla její existence většinou přijata a nebyl proto dostatečně rozpracována. Navíc se na rozdíl od jiných oborů rozvíjí převratným tempem a to vede k nutnosti používat pro její zpracování odlišné metody, než jaké se běžně používají u jiných oborů. První zásadou, kterou je nezbytné přijmout, je nutnost soustavných inovací obsahu.

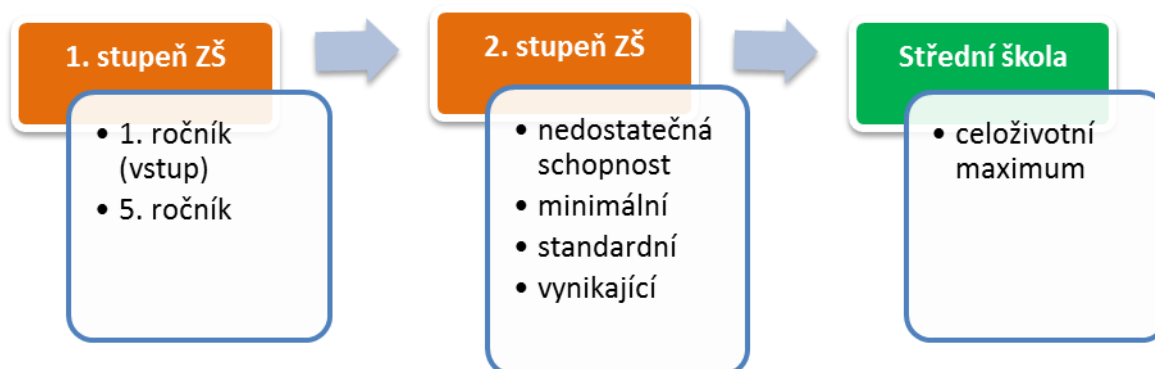
V současné době je platným právním rámcem pro popis požadovaných výukových výsledků rámcový vzdělávací program, který sice již byl určitým způsobem upravován, ale v oblasti IG se od roku 2005 nezměnil. Jsou v něm definovány závazné očekávané výstupy. Podmínky ve školách (časová dotace, kvalifikace učitelů, materiální vybavení) většinou nedovolují v oblasti IG dospět k vyšším cílům. Pokud tomu tak je, jedná se typicky o osobní iniciativu učitelů či (v lepším případě) vedení škol.

Expertní tým z tohoto důvodu rozděluje výukové cíle IG na dvě základní oblasti. Podstatou té první jsou stávající minimální ICT standardy pro základní vzdělávání. Druhá oblast je pak nadstavbová, to znamená, že bude až do schválení inovace stávajícího RVP pro školy nepovinná. Bude pokrývat právě ty oblasti, které je sice již dnes nutné do IG zahrnout, ale stávající RVP to neumožňuje. Inspekce bude v jednotlivých školách sledovat, zda se jim i v daných podmínkách daří alespoň některé nadstavbové prvky výukových cílů realizovat, avšak bez případného dopadu až do té doby, dokdy bude tato oblast nadstavbová, tedy nepovinná. Expertní tým proto zastává názor, že je nutné urychleně iniciovat úpravu RVP za účelem zohlednění požadavků informační gramotnosti, aby se bylo možné této dvojkolejnosti vyhnout.

Vývoj v oblasti využití technologií je tak rychlý, že je nezbytné, aby se dynamicky modifikovaly i metody evaluace. Obecně platí, že čím znalejší a osvědčenější výzkumník (inspektor) je, tím méně závazná pravidla potřebuje, a jsou pro něj pak vhodnější indikátory rámcové – a naopak.

Přínosem pro školy bude možnost využívat průběžně a samostatně některé nástroje pro své vlastní sledování a hodnocení (autoevaluaci).

Typy škol a věkový rozsah žáků

Mezinárodní šetření

Ověřování informační gramotnosti má ve srovnání s ostatními gramotnostmi nejkratší tradici. Tudíž není možné se zatím příliš opírat o mezinárodní ani národní zkušenosti.

Určité zahraniční zkušenosti pokrývající některé části IG můžeme nalézt v těchto případech:

- Mezinárodního výzkum PISA (2015) zahrnoval též ověřování schopnosti žáků týmově spolupracovat online.
- Mezinárodní šetření ICILS 2013 (International Computer and Information Literacy Study) si klade za cíl získat poznatky o dovednostech žáků v oblasti počítačové a informační gramotnosti (CIL). Jedná se o první mezinárodní komparativní studii sledující připravenost žáků na život v informační společnosti – tj. schopnost používat počítače k vyhledávání, vytváření a sdílení informací za účelem úspěšného fungování jedince doma, ve škole, na pracovišti a ve společnosti, která je na mezinárodní úrovni koordinována Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání (The International Association for the Educational Achievement – IEA). V ČR jej realizuje Česká školní inspekce.

Možnosti metodické podpory škol

Je očekáváno, že v rámci přímé inspekční činnosti ve školách, bude ČŠI získávat řadu vhodných metodických podnětů. Plánováno je jejich následné zpracovávání a sdílení (se souhlasem škol), jako další vhodná metodická pomoc školám formou příkladů dobré, resp. inspirativní praxe. V českém prostředí lze doporučit:

- <http://spomocnik.rvp.cz/>
- <http://rvp.cz/>
- <http://skola21.rvp.cz/>

Literatura a další zdroje

UNESCO

Literacy for Life, EFA Global Monitoring Report, 2006

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001416/141639e.pdf>

Ralph Catts, Jesus Lau - Towards Information. Literacy Indicators, 2008,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001587/158723e.pdf>

UNESCO Global Media and Information Literacy Assessment Framework, 2013,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002246/224655e.pdf>

EU

Anusca Ferrari - DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe, JRC, 2013, <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>

CILIP Information literacy skills -

<http://www.cilip.org.uk/sites/default/files/documents/Information%20literacy%20skills.pdf>

Concept of Information-related Competencies -

<http://www.tlu.ee/~sirvir/Information%20and%20Knowledge%20Management/Concept%20of%20Information-related%20Competencies/index.html>

The Open University - Digital and Information Literacy Framework -
<http://www.open.ac.uk/libraryservices/subsites/dilframework/>

National Information Literacy Framework Scotland -
<http://www.therightinformation.org/framework-home/>

Sharon Markless, David Streatfield - Three decades of information literacy: redefining the parameters, <http://www.informat.org/pdfs/Streatfield-Markless.pdf>

USA

ISTE NETS - <http://www.iste.org/standards>

BIG6 - <http://big6.com>

Stanford's Key to Information Literacy - <http://skil.stanford.edu/intro/research.html>

Definition of Information Literacy @PhilaU - <http://www.philau.edu/infolit/definition.htm>

Mackey, T. P., Jacobson, T. E.: Reframing Information Literacy as a Metaliteracy, College & Research Libraries, 2011 - <http://crl.acrl.org/content/72/1/62.full.pdf>

Houghton, R. S.: Learning Literacy in the Digital Age, North Carolina Middle School Journal, 2010, http://www.ncmle.org/publications/e-mono1/table-contents_set.html

ČR

Faltýn, J., Nemčíková, K., Zelendová, E. eds. Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011.

http://www.vuppraha.cz/wphttp://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/06/Gramotnosti_ve_vzdelavani_soubor_studii1.pdfcontent/uploads/2011/06/Gramotnosti_ve_vzdelavani_soubor_studii1.pdf

PIAAC - Řešení problémů v technologicky bohatých prostředích

http://www.piaac.cz/attach/ramec_problem_solving.pdf

Použité zdroje:

Brdička, B., Neumajer, O., Růžičková, D. ICT v životě školy – Profil školy21. Metodický průvodce. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012.

Coonan, E.: A new curriculum for information literacy: 'Teaching learning: perceptions of information literacy'. ANCIL project, Cambridge University Library, 2011.
http://cfil.pbworks.com/f/emma_report_final.pdf

Frailon, J., Schulz, W., Ainley, J.: Koncepční rámec šetření ICILS 2013. IEA, 2013.
<http://www.csicr.cz/getattachment/f2f69e11-081b-459c-ae9a-625066a4b7a6>

Hájek, O.: Analýza současných systémů sledování a hodnocení kvality a efektivity ve vzdělávání. Praha: Česká školní inspekce, c2013.
<http://www.csicr.cz/getattachment/c82e29b9-6bad-4f75-aff4-82013652bd57>

Horton, F. W.: Understanding information literacy: A Primer. UNESCO, 2007.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001570/157020e.pdf>

Kalaš, I.: Premeny školy v digitálnom veku. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2013.

Mackenzie, A.: Investing in Staff i-Skills: A strategy for institutional development. JISC, 2005. <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/publications/sissinvesting.pdf>

PIAAC: Řešení problémů v technologicky bohatých prostředích: Konceptuální rámec pro PIAAC, 2009. http://www.piaac.cz/attach/ramec_problem_solving.pdf

Prensky, M.: H. sapiens digital: From digital immigrants and digital natives to digital wisdom. Innovate 5 (3), 2009. <http://www.wisdompage.com/Prensky01.html>

SCONUL Working Group on Information Literacy: The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy, 2011.

<http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>

Zurkowski, P. G.: The Information Service Environment Relationships and Priorities. Related Paper No. 5. National Commission on Libraries and Information Science, 1974.

<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED100391.pdf>